

ΜΕΤΑΞΥ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Όσοι αμφισβητούν τη χρησιμότητα της θρησκείας και συνολικά την αξιοπιστία της, συνήθως αυτοί “παρκάρουν” στην απέναντι πλευρά που βρίσκεται η Επιστήμη. Συνήθως, εκτιμούν χρήσιμη την Επιστήμη και σε πλήρη αντίθεση με τη θρησκεία, την οποία εκτιμούν σαν ναρκωτικό για τη σκέψη και προορισμένη αποκλειστικά για τους αγράμματους ανθρώπους. Από την άλλη πλευρά, όσοι πιστεύουν στη θρησκεία τους ή σε ένα Θεό, συνήθως αυτοί δεν αμφισβητούν τον απαραίτητο ρόλο της Επιστήμης για τη ζωή, δεν αμφισβητούν εύκολα την αξιοπιστία της, χρησιμοποιούν ένα πλήθος εφαρμογών της, όμως μιλούν για όρια της γνώσης και για φαινόμενα που η επιστήμη ποτέ δεν θα τα εξηγήσει. Μερικές φορές, οι πιο διαβασμένοι χρησιμοποιούν και τις παρατηρήσεις από την επιστημονική έρευνα για να υποστηρίξουν τη θρησκεία τους.

Εμείς εδώ βρισκόμαστε κάπου ανάμεσα σε αυτές τις δύο πλευρές. Έτσι, λοιπόν, κάθε φορά που θα σχολιάζουμε επικριτικά και απαξιωτικά ή όταν θα δείχνουμε τα ελαττώματα της μιας πλευράς, τότε δεχόμαστε αντιδράσεις και απαντήσεις, με την εκτίμηση ότι εμείς υποστηρίζουμε την αντίθετη πλευρά. Αυτό σημαίνει, ότι όλοι στρέφονται θεωρητικά εναντίον μας και συνήθως με τις γνωστές απόψεις. Όταν θα σχολιάζουμε την ακρότητα, την υπεροψία και τα κενά των συλλογισμών στη μια πλευρά, τότε θα μας σχολιάζουν όπως αν υποστηρίζαμε καθαρά και συνολικά την άλλη πλευρά.¹

Τώρα, αν μας ζητηθεί να πούμε με λίγες σύντομες φράσεις, τι είναι αυτό που δίνει χρησιμότητα στη θρησκεία και αυτή δεν εξαφανίζεται

με καμία δύναμη, θα πούμε επιπλέον των άλλων γνωστών λόγων: Ηθική, σκέψεις για τη ρύθμιση και τον προορισμό της ζωής και εμπειρική διαπίστωση της σχετικότητας όλων των αξιών μέσα στον υλικό κόσμο. Και με λίγα λόγια, τι εμποδίζει την επιστήμη να εξαφανίσει τη θρησκεία και να πείσει όλους για τη δική της καλή προοπτική στη ζωή, μεταξù άλλων θα πούμε: 1) Η επιστήμη δεν επικεντρώνεται στον άνθρωπο ως πνεύμα που αναζητάει τον προορισμό του και 2) η επιστήμη (μοιρασμένη μέσα στο κεφάλι των ανθρώπων) δεν ενδιαφέρεται απ' ευθείας για τον άνθρωπο σαν αυτοσκοπό και εξυπηρετεί για κάθε άλλο σκοπό. Δηλαδή, η Ηθική με πνευματικό προσανατολισμό υποβαθμίζεται από την Επιστήμη, ενώ αντιθέτως γίνεται υπερεκτίμηση της χρησιμότητας της γνώσης για τη ζωή (και κυρίως για τη ζωή προς τα έξω). Όταν η Ηθική αναγνωριστεί ως επιστήμη, τότε τα δύο άκρα "φρενάρονται". Ένα από τα κεντρικά ζητήματα που τονίζεται και "φυλακίζεται" για πάντα στην περιοχή μιας εκσυγχρονισμένης ηθικής είναι: Ο ρόλος της γνώσης και της σκέψης για την παραπλάνηση, την εξαπάτηση, για τη δημιουργία πολλών ανόητων προτύπων, βραχύβιων αξιών και άσκοπων δράσεων. Οι νέες τεχνολογίες ήδη έχουν ξεπεράσει τη φαντασία κάθε ανθρώπου. Όμως και η έρευνα με παρατήρηση μέσα στη σκέψη κρύβει εξίσου μεγάλες εκπλήξεις! Μπορεί η Ηθική να θεμελιωθεί σε αξιόπιστη γνώση και να έχει νόημα χωρίς τη θρησκεία; Να ένα ερώτημα το οποίο λίγοι φιλόσοφοι έθεσαν με προοπτική επιστημονικής έρευνας, διότι όλοι προσδοκούν περισσότερα από τη ζωή δραστήρια έξω στη φύση. Ο ρόλος της Ηθικής απαξιώθηκε διότι η ηθική τεμαχίστηκε σε άλλες περιοχές της επιστήμης, όπως είναι η ψυχολογία, οι κοινωνικές επιστήμες και πολλοί κανόνες "αρπάχτηκαν" για τις ανάγκες της πολιτικής και αφομοιώθηκαν στη νομοθεσία των κρατών. Όσο αρνούμαστε ότι υπάρχει μια παγκόσμια ηθική για τη λογική ρύθμιση της προσωπικής ζωής, του κράτους και της δημοκρατίας, από φόβο μην

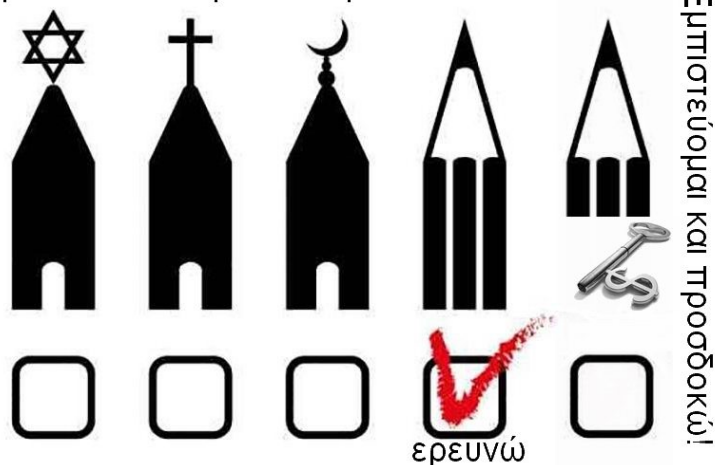
περιοριστεί η ασυγκράτητη και κερδοσκοπική δράση μας και η υλιστική ζωή μας, πολλοί άλλοι άνθρωποι θα αναζητούν την ηθική σε θρησκείες και σε παρανοϊκούς σωτήρες.

<> Παγίδες των λέξεων που πρέπει ν' αποφύγουμε: θρησκεία, ηθική, επιστήμη, κοινωνία. Μιλάμε για κάτι που δεν είναι ένα σώμα, δεν εντοπίζεται σε μια περιοχή, δεν περιορίζεται σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα και δεν είναι ένα στατικό πράγμα. Μιλάμε για κάτι το οποίο συνδυάζει ανθρώπινη δράση και έργα, σκέψη και ψυχολογία, κοινωνικά γεγονότα και κοινωνικά φαινόμενα, όπως είναι οι τελετές, οι γιορτές, πολλά σχετικά επαγγέλματα, κοινότητες με ηγεσίες και μέλη και με ανάμιξη της πολιτικής. Επομένως, δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι μέσα στη σκέψη τους την ίδια άποψη με το άκουσμα της ίδιας λέξης. Η προσωπική εμπειρία τους, επίσης δεν είναι ίδια και δεν έχουν λάβει την ίδια εκπαίδευση, δεν έχουν την ίδια πληροφόρηση και ούτε τις ίδιες αναμνήσεις. Αν λέγαμε μια λιγότερο προκλητική λέξη όπως “φιλολογία”, τότε πάλι να φανταστούμε, ότι ο καθένας θα έχει διαφορετικές εμπειρίες από πολιτιστικές εκδηλώσεις, από βιβλιοπωλεία, από διαφορετικά βιβλία και συγγραφείς, από επίσκεψη σε βιβλιοθήκες, από το σχολείο ως μαθητής ή ως δάσκαλος, από το τι έχει κρατηθεί στη μνήμη του ως αναγνώστης, από τη συμμετοχή του σε κάποιο διαγωνισμό. Εμείς που αναγκάζομαστε να σκεφτούμε συντομευμένα και να συνδέσουμε πολλά ζητήματα μαζί, για να αποφύγουμε το σχηματισμό μιας μεροληπτικής άποψης είναι σημαντικό να έχουμε ερευνήσει, όσο γίνεται ένα μεγάλο δείγμα ή πολλά δείγματα όλων των εμπλεκόμενων φαινομένων. Και ίσως είναι το πιο σημαντικό -και έτσι έχει γίνει εδώ- να μη χρησιμοποιούμε αυτές τις λέξεις με ακρίβεια στον ορισμό τους. Σε αντίθεση με την “αιτιοκρατική” σκέψη πολλών καθηγητών, οι οποίοι για να διδάξουν αποκλειστικά όσα είναι γνωστά χρειάζονται καθαρές

περιγραφές και αναλύσεις των φαινομένων. Πολλές λέξεις αν ακούγονται με ένα προσδιορισμένο νόημα τότε γίνονται παγίδες της σκέψης, διότι εμφανίζουν ένα μέρος του πολύπλοκου φαινομένου, ενώ πλήθος άλλων φαινομένων εξαφανίζονται ή δεν αναγνωρίζονται σαν εμπλεκόμενα. Λέμε λ.χ. Ο άνθρωπος είναι σώμα, ψυχή και πνεύμα. Έτσι ένα πολύπλοκο φαινόμενο μοιράζεται σε τρεις λέξεις και μετά το καθένα εμφανίζεται σαν καθαρά ξεχωριστό φαινόμενο. Έτσι με τις λέξεις έχουν διασπαστεί πολλά φαινόμενα από απερισκεψία και πολλές φορές γίνεται μια εντυπωσιακή ανακάλυψη για τη σύνδεσή τους (λ.χ. ύλη και ενέργεια, σκέψη και συναίσθημα). Γι' αυτό, αν δεν θέλουμε να χάσουμε (και άσκοπα) πολλή ώρα στην προσπάθεια συνεννόησης και για να μη διαφωνούμε εύκολα και για να μη λέει ο καθένας από αντίδραση ό,τι τον βολεύει, τότε πρέπει να χρησιμοποιούμε αυτές τις λέξεις με ευρύτερο και χαλαρό νόημα. Αν κάποιος περιορισμοί δεν επιτρέπουν την πλήρη ανάπτυξη και έκφραση των απόψεων, τότε επιβάλλεται να μην «κολλάμε» στις λέξεις, όπως μερικές φορές λέμε, εκτός αν χρειαστεί για να αποφευχθεί μια άσκοπη διαφωνία.

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Προσδοκώ και εμπιστεύομαι!

Για το νόημα της παραπάνω (τροποποιημένης) εικόνας: Κάποιος μου έστειλε αυτή την εικόνα ΜΟΝΟ με τα 4 πρώτα σχήματα. Τα πρώτα 3 σχήματα μοιάζουν σαν ναοί, με τα σύμβολα της θρησκείας στην κορυφή τους, αλλά είναι έξυπνα σχεδιασμένα όπως το τέταρτο μακρόστενο σχήμα ενός απλού μολυβιού. Από κάτω υπάρχουν τα τέσσερα κουτάκια, που υποτίθεται ότι θα τα τσεκάρουμε όπως επιλέξουμε. Εμφανίζεται το δίλημμα: Θρησκεία ή Επιστήμη; Εγώ βρήκα έτοιμο τσεκαρισμένο το τέταρτο κουτάκι της γνώσης. Ο αποστολέας της αρχικής εικόνας όμως δεν ήξερε ότι εγώ δεν έχω τυφλή εμπιστοσύνη στην Επιστήμη. Δεν ήξερε ότι υποστηρίζω, ότι η γνώση χρησιμεύει και στον απατεώνα και ότι αυτή εύκολα γίνεται παραπλανητική. Ότι με τη γνώση οι άνθρωποι εκπαιδεύονται για να γίνουν απατεώνες, για να εκμεταλλευτούν τις αδυναμίες του κόσμου και για να κερδίσουν χρήματα. Ότι η αναμφίβολη γνώση χωρίς να την καταλαβαίνουμε ή χωρίς επιβεβαίωση στη δική μας εμπειρία γίνεται πίστη. Στη φωτογραφία του εξω-

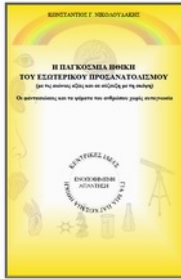
φύλλου μου στο FB είναι γραμμένο το σλόγκαν: Γνώση χωρίς ηθική είναι άσκοπη και παραπλανητική... Δηλαδή η γνώση μπορεί να είναι από άχρηστη μέχρι παραπλανητική και να ενισχύει τις ψευδαισθήσεις. Λοιπόν, με αυτές τις απόψεις μου, σκέφτηκα, ότι η εικόνα που έλαβα για να τσεκάρω δεν εμφανίζει σωστά την πραγματικότητα και το δίλημμα. Γι' αυτό πρόσθεσα ένα πέμπτο μολύβι, μισοκομμένο και από κάτω ένα κλειδί με προεξοχή το σύμβολο του δολαρίου. Ο συμβολισμός είναι ότι η γνώση γίνεται κλειδί για να κερδίσουμε χρήματα. Το κουτάκι από κάτω το αφήνω κενό, όπως και της θρησκείας. Είναι τσεκαρισμένο το απλό μολύβι και όχι αυτό που γίνεται κλειδί για το χρήμα. Το κουτάκι της γνώσης που είναι τσεκαρισμένο (κάτω από το απλό μολύβι), εμφανίζει την επιλογή της γνώσης με ερευνητική σκέψη ή ανιδιοτελώς, όπως θα έλεγαν μερικοί ερευνητές. Είναι η επιλογή του "αγνού" ερευνητή και φιλόσοφου ανθρώπου και όχι αυτού που βιάζεται για να κερδίσει κάτι.

Με αυτό το θεωρητικό δίλημμα των πέντε μολυβιών εμφανίζονται σαν άκρα η τυφλή εμπιστοσύνη, είτε στη θρησκεία είτε στη επιστήμη. Κάποιος άλλος αν θέλει μπορεί να επιλέξει το μολύβι με το κλειδί. Όπως εξήγησα πιο πάνω, η γνώση δεν είναι οπωσδήποτε κάτι καλό (σαν μονόδρομος). Ακόμα, η γνώση ποτέ δεν είναι πλήρης και αναγκαστικά περνάμε από το ένα πράγμα στο άλλο με το οποίο το πρώτο, όπως το παρατηρούμε συνδέεται κάπως μαζί του. Η εφαρμογή της γνώσης χρειάζεται ακόμα περισσότερη γνώση για να επιτύχουμε το αποτέλεσμα. Η εφαρμογή της γνώσης μπορεί να φανερώσει ότι κακώς ήμασταν σίγουροι για το αποτέλεσμα και ότι με την κερδοσκοπία, στο τέλος μπορεί να ζημιώσουμε, αλλά και να ζημιωθούμε, διότι είχαμε υπερεκτιμήσει τη γνώση και τις ικανότητές μας. Αυτή η διορθωμένη άποψη για τη "γνώση" είναι μια από τις μεγάλες ανατροπές που θα γίνει παγκοσμίως στις απόψεις των ανθρώπων για τη ζωή και την επιστήμη.

Ενάντια στο δόγμα ότι η γνώση είναι πάντα απαραίτητη, ότι περιορίζει την άγνοια και τη φαντασία και εμποδίζει τον παραλογισμό· ένα δόγμα το οποίο ρυθμίζει τη δράση του ανθρώπου, οργανώνει την κοινωνία και διδάσκεται από την εποχή του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού.

Ερώτηση του Σταύρου Κ²: Εμφανίζεται το δίλημμα: Θρησκεία ή Επιστήμη; Εγώ βλέπω μόνο εβραϊκές θρησκείες... Για μένα λέει ΤΙ ΠΡΟΤΙΜΑΤΕ; εβραϊκές θρησκείες ή γνώση; Όχι γενικά τη θρησκεία... αλλά ούτε επιστήμη... η γνώση είναι επιστήμη;

Απάντηση: Πράγματι, θεωρητικά η θρησκεία δεν είναι αναγκαστικά αντίθετη με την προσπάθεια για γνώση και για έρευνα. Ένας άνθρωπος μπορεί να είναι θρήσκος, να πιστεύει σε ένα θεό και να εκφράζει τα θρησκευτικά αισθήματά του, αλλά να είναι ερευνητικός, καλός μαθητής, να σχηματίζει ορθολογικά νέες απόψεις και να αναθεωρεί τις απόψεις του. Όμως όπως σωστά παρατήρησες, έλαχε στην ιστορία να εξαπλωθούν -έτσι με βία και σκοταδιστικά όπως ξέρουμε- η εβραϊκή θρησκεία και η μουσουλμανική, που εμπνεύστηκε από την πρώτη. Ξέρουμε και πώς η έρευνα της φύσης και η στροφή στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία στην Ευρώπη προκάλεσε μια πνευματική αναστάτωση και από τότε άρχισε μια εξασθένηση της θρησκευτικής εξουσίας. Γι' αυτό συνήθως, εμείς που ζούμε στο "δυτικό κόσμο" συνήθως αντιπαράθετουμε τη θρησκεία με την επιστήμη. Συμφωνώ, ότι η γνώση δεν είναι ταυτόσημη με την επιστήμη, αλλά η επιστήμη είναι η έννοια που συνοψίζει τη γνώση, όπως αυτή ελέγχεται, εξακριβώνεται, διαμοιράζεται και προσφέρεται για μάθηση και για εφαρμογή. Αν επιλέγει κάποιος να ερευνά τότε επιλέγει να γνωρίσει, επιλέγει και την επιστήμη.

- > Μην πεις ότι δεν ήξερες
 - > Μάθε πριν σου τύχει
 - > Σκέψου καλύτερα, δράσε λιγότερο
 - > Δραπέτευσε από τις φαντασιώσεις σου
 - > Τα χειρότερα δεν θα τα αποφύγεις όσο έξυπνα και να δράσεις

Ενοποιημένη Απάντηση, δηλαδή:

✓ Ηθική ✓ Ψυχολογική ✓ Λογική ✓ Πολιτική ✓ Κοσμολογική

Σύμφωνα με τους Ευρωπαϊκούς Νόμους και τους Διεθνείς Κανονισμούς για την πνευματική ιδιοκτησία (Ν. 100/1975, 2121/1993 και λοιποί εν γένει κανόνες Διεθνούς Δικαίου), απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή και μετάδοση του συγγραφικού έργου, κατά παράφραση ή διασκευή με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, φωτογραφικό κλπ.) χωρίς προηγούμενη άδεια του δημιουργού. Για τα συγκεκριμένα αποσπάσματα και τις περιλήψεις, ο δημιουργός δεν απαιτεί να ζητηθεί γραπτή άδεια για την αντιγραφή, την αναδημοσίευση, τη μετάφραση και για την εκτύπωση αυτών, υπό το σαφή όρο να γίνεται υπόδειξη της πηγής και του δημιουργού και μη κερδοσκοπική χρήση.

All Rights Reserved

© Copyright: Κωνσταντίνος Γ. Νικολουδάκης

18541 Πειραιάς

E-mail: filosofiagr@yahoo.gr, info@kosmologia.gr

Τηλ.: +30 210 4811373 Κιν. +30 6932 77 33 73

Web site : <http://www.kosmologia.gr>

1 Αυτή η “ενδιάμεση” θέση στη συγκεκριμένη αντιπαράθεση μεταξύ θρησκείας και επιστήμης δεν ήταν μια επιλογή στη φιλοσοφική σκέψη του πνευματικού δημιουργού. Δηλαδή, δεν έψαχνε ποιες απόψεις θα τον φέρουν ενδιάμεσα στη θρησκεία και στην επιστήμη. Οι απόψεις έτσι σχηματίστηκαν και αποσαφηνίστηκαν με το πέρασμα πολλών ετών, από τη δεκαετία του 1980. Το πρώτο φιλοσοφικό βιβλίο στο οποίο διατυπώθηκαν οι θεμελιακές σκέψεις εκδόθηκε το 2000 και είχε τον προκλητικό τίτλο “Η Θεολογία της Επιστήμης”.

2 Σχόλιο φίλου από το FB